

Lærers profesjonsfaglige digitale kompetanse (PfDK)

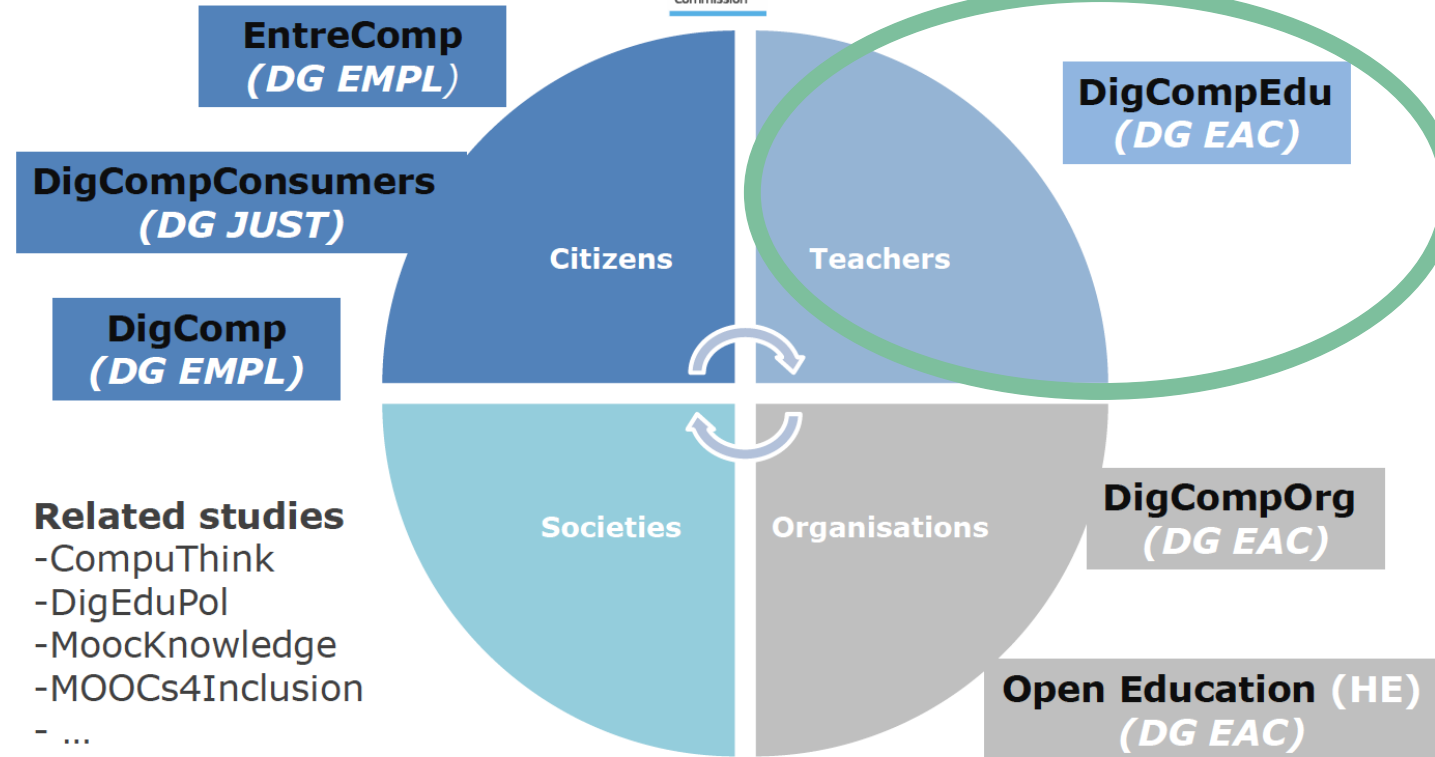
Marijana Kelentrić

Seniorrådgiver

Avdeling for lærerutdanning og videreutdanning av lærere

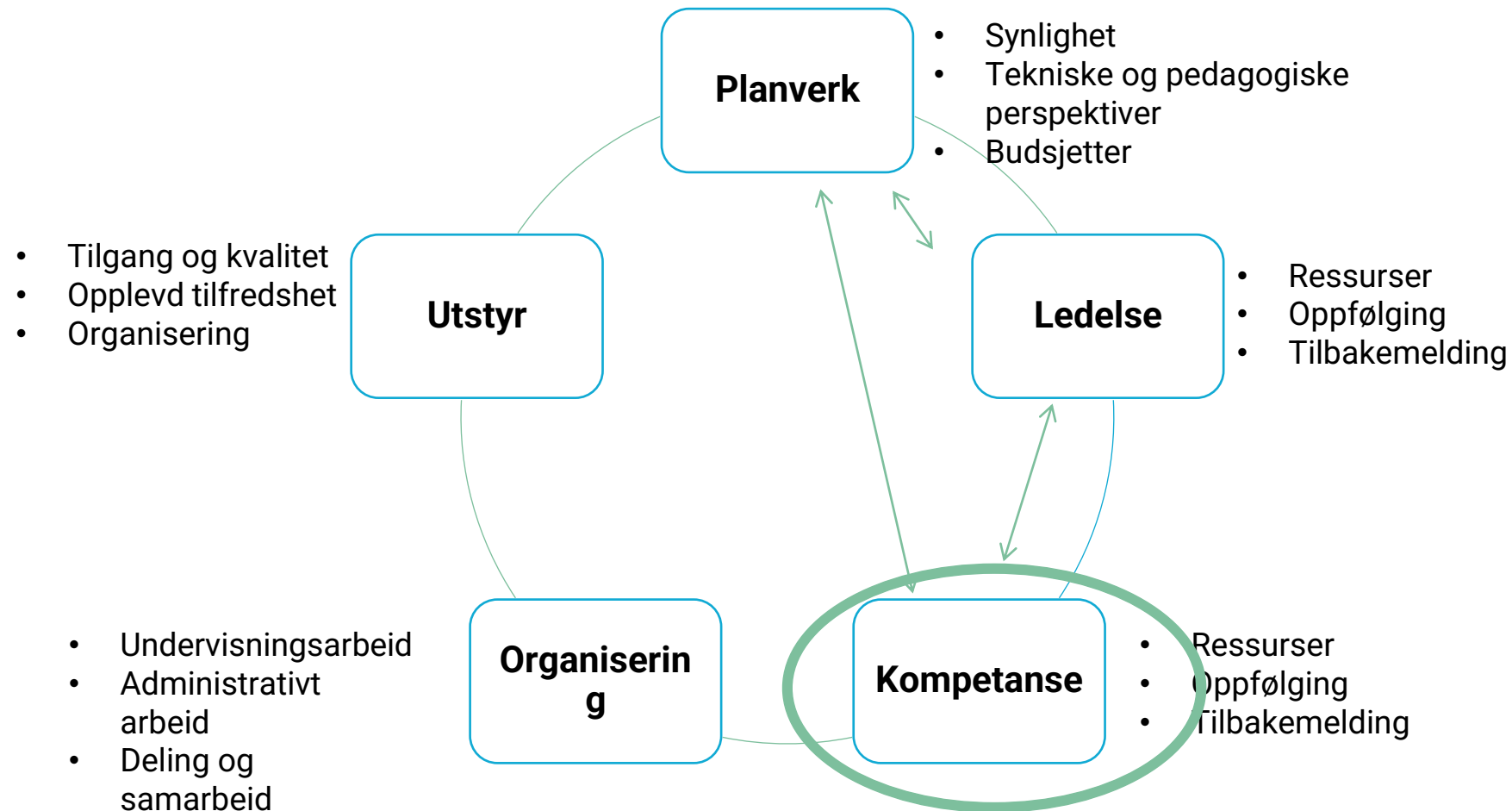
Utdanningsdirektoratet

DG JRC Seville Work on Digital
COMPETENCE Frameworks

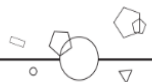
Digital modenhet

Digital modenhet er et begrep som beskriver integrasjonen av IKT i skolen på organisasjonsnivå. Det er en rekke forhold ved IKT som påvirker skolens virksomhet. (Skolemonitor, 2016)

Hva er lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse?

Høringsuttalelse

Gjelder høring Forskrifter om rammeplan for lærerutdanninger trinn 8-13
Til Kunnskapsdepartementet
Fra Senter for IKT i utdanningen
Deres referanse 12/3854
Vår referanse 2012/108
Kopi Kunnskapsdepartementet v/ Opplæringsavdelingen
Dato 30.11.2012

Høringssvar til forskrifter om rammeplan for lærerutdanninger trinn 8-13

Senter for IKT i utdanningen takker for invitasjonen til å komme med innspill til høringen om nye rammeplaner for lærerutdanninger trinn 8-13.

Med grunnlag i sitt mandat har Senter for IKT i utdanningen (heretter referert til som "IKTsenteret") gjort en vurdering av hvorvidt forslaget til ny rammeplan ser ut til å ivareta et profesjonsfaglig digital kompetanse i nye lærerutdanninger for trinn 8-13. Det er forespennt at de nasjonale retningslinjene vil være et viktig styringsvirkemiddel som supplerer og utdyper forskriften. Vi har derfor vurdert forslag til forskrift sammen med de foreliggende retningslinjene i våre innspill til forskrift og merknader.

Profesjonsfaglig digital kompetanse er å kunne bruke IKT for å forberede undervisningsopplegg, pedagogisk bruk av IKT i egen undervisning, i eget administrativt arbeid og i evaluering og forskning. (NIFU-rapport. Tømte, Kårstein og Olsen, 2013).

Forskningsfunn før 2017

2013: "På vei mot profesjonsfaglig digital kompetanse?" (NIFU rapport 20-2013)

- **profesjonsfaglig digital kompetanse i lærerutdanningene er tilfeldig ivaretatt og gjennomgående svak**

2014: Norske resultater fra ICILS 2013

- **52% av norske lærere sier at det ikke er lagt til rette slik at de får utviklet sin IKT-kompetanse**

2015: Rapport nr. 5 (Følgegruppe for lærerutdanningsreform)

- **35% av lærere mener at de ikke har nødvendig kompetanse til å kunne støtte studenter i deres læring om digitale verktøy til bruk i vurdering av elever**

2016: "Skolemonitor" (Senter for IKT i utdanningen)

- **det mangler systematikk i utvikling av profesjonsfaglig digital kompetanse for lærerstudenter, spesielt i praksisperioden**

Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse

- et retningsgivende dokument
- et forskningsbasert dokument
- et praksisnært dokument
- et dynamisk dokument

St.meld. nr. 11

(2008–2009)

Læreren Rollen og utdanningen

berike læringsarbeidet og gjøre opplæringen i fagene mer konkret, praksisrettet og virkelighetsnær. Samarbeid med lokalsamfunnet gir nye læringsarenaer, fremmer entreprenørskap og bedrer elevenes grunnlag for yrkes- og utdanningsvalg. Det er derfor departementets mening at lærere bør virke sammen med lokalt arbeids- og organisasjonsliv i arbeidet med å kvalifisere barn og unge for framtidig utdanning og arbeidsliv.

2.1.2 Kompetanseområder

Lærerrollen forutsetter solid kompetanse på flere områder. Det kan være ulike oppfatninger om hvilke kompetanser som er de viktigste for lærere og om hvordan de skal beskrives. Ut fra krav og forventninger i nasjonale styringsdokumenter og på bakgrunn av hva norsk og internasjonal forskning kan dokumentere, framstår noen grunnleggende kompetanser som viktige for alle. Hver av kompetansene er viktig, men det er summen av dem som danner basis for utøvelsen av lærerrollen. Kompetansene må utvikles i grunnutdanningen og videreutvikles og fornyes gjennom et helt yrkesaktivt liv.

Med utgangspunkt i bestemmelsene i opplæringsloven, læreplanverket og andre forskrifter og på bakgrunn av hva forskning sier om sammenhengen mellom læreres kompetanse og elevenes læring, er følgende kompetanseområder viktige for lærere:

- **Fag og grunnleggende ferdigheter.** Dersom elevene skal få gode faglige resultater, må læreren ha solide kunnskaper i de fagene han eller hun underviser i. Læreren må ha grundig kjennskap til kompetansemålene i læreplanene for fag og kunne velge ut og fordele lærestoff slik at det sikrer god faglig progresjon. Læreren må også ha innsikt i hvordan fagene kan bidra til læring av grunnleggende ferdigheter, og se til at opplæringen gir elevene et best mulig grunnlag for videre læring.
- **Skolen i samfunnet.** Læreren skal forberede barn og unge for videre utdanning og virke i familie-, samfunns- og arbeidsliv. Læreren må derfor ha godt kjennskap til skolens formål og skolens betydning i samfunnet. Læreren må også ha god innsikt i egen rolle.
- **Etikk.** Læreren må handle i tråd med det verdi grunnlaget som er fastsatt i skolens formål og konkretisert i læreplanverket. I opplæringen må læreren bidra til å utvikle elevenes forståelse for og evne til å handle i samsvar med dette verdigrunnlaget.

- **Pedagogikk og fagdidaktikk.** Læreren må kunne virkeliggjøre læreplanverket gjennom å planlegge, organisere, gjennomføre og vurdere undervisningen på en slik måte at det fremmer elevenes læring. Det innebærer innsikt i hvordan barn og unge lærer, og evne til å skape et godt læringsmiljø der elevene beholder og videreutvikler sin læringslyst og tro på egne evner.
- **Ledelse av læringsprosesser.** Læreren må ha autoritet og kompetanse til å lede læringsarbeid i en mangfoldig sammensatt elevgruppe. Læring forutsetter ro, orden, sammenheng og system i grupper og klasser. Det innebærer blant annet å etablere regler og rutiner for gruppen eller klassens arbeid, og ha evne til å bestemme og ta avgjørelser i et skoledemokrati.
- **Samhandling og kommunikasjon.** Læreryrket krever evne til samarbeid og kommunikasjon med elever, foreldre og andre aktører i og utenfor skolen. Læreren må ha god kjennskap til elevene og deres forutsetninger for å lære, kunne omgås elevene på en god måte og ha et positivt syn på elevenes potensiale. I tillegg må læreren bidra i et profesjonelt fellesskap.
- **Endring og utvikling.** Endrings- og utviklingskompetanse innebærer å kunne bidra i lokalt læreplanarbeid, og med grunnlag i forskning og kritisk refleksjon over egen praksis, kunne samhandle i et faglig kollektiv for skolens utvikling. Lærerne må kunne se hvilke fordeler som ligger i endring og utvikling, og kunne se barn og unges læring og utvikling i lys av endringer i samfunnet. Læreren må være orientert om endringer i styringsdokumentene og i lokale rammer og bestemmelser.

2.2 Ny lærerutdanning for grunnskolen

2.2.1 Utfordringene

I kapittel 2.1 beskrives de grunnleggende kompetanseområdene som er viktige for alle lærere. Det er behov for ulike lærerkompetanse på ulike trinn og i ulike fag i grunnskolen.¹ Dagens fireårige allmennlærerutdanning gir formell kompetanse for tilsetning i hele grunnskolen. En så bred kompetanse gir ikke rom for den faglige fordypningen som skolen trenger. For å ivareta behovet for spesialisert kompetanse mot fag, årstrinn og funksjo-

¹ Kunnskapsgrunnlaget for vurderinger i dette kapitlet redigeres for i kapitlene 4, 5 og 6.

Nivå 7: Master

Kunnskap	Ferdigheter	Generell kompetanse
Forståelse av teorier, fakta, prinsipper, prosedyrer innenfor fagområder og/eller yrker	Evne til å anvende kunnskap til å løse problemer eller oppgaver (kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter)	Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig måte i ulike situasjoner
Kandidaten... • har avansert kunnskap innenfor fagområdet og spesialisert innsikt i et avgrenset område • har inngående kunnskap om fagområdets vitenskapelige eller kunstfaglige teori og metoder • kan anvende kunnskap på nye områder innenfor fagområdet • kan analysere faglige problemstillinger med utgangspunkt i fagområdets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet	Kandidaten... • kan analysere og forholde seg kritisk til ulike informasjonskilder og anvende disse til å strukturere og formulere faglige resonnementer • kan analysere eksisterende teorier, metoder og fortolkninger innenfor fagområdet og arbeide selvstendig med praktisk og teoretisk problemløsning • kan bruke relevante metoder for forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid på en selvstendig måte • kan gjennomføre et selvstendig, avgrenset forsknings- eller utviklingsprosjekt under veiledning og i tråd med gjeldende forskningsetiske normer	Kandidaten... • kan analysere relevante fag-, yrkes- og forskningsetiske problemstillinger • kan anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder for å gjennomføre avanserte arbeidsoppgaver og prosjekter • kan formidle omfattende selvstendig arbeid og behersker fagområdets uttrykksformer • kan kommunisere om faglige problemstillinger, analyser og konklusjoner innenfor fagområdet, både med spesialister og til allmennheten • kan bidra til nytenking og i innovasjonsprosesser

Forskrift om rammeplan for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13

⚠ FOR-2020-06-04-1134 [Kunnskapsdepartementet](#)

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanningene for 1.-7. trinn og 5.-10. trinn

⚠ FOR-2010-03-01-295 [Kunnskapsdepartementet](#)

Forskrift om rammeplan for de samiske grunnskolelærerutdanningene for 1.-7. trinn og 5.-10. trinn

⚠ FOR-2010-03-01-296 [Kunnskapsdepartementet](#)

Forskrift om rammeplan for treårige faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag

⚠ FOR-2013-03-18-290 [Kunnskapsdepartementet](#)

Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10

⚠ FOR-2016-11-23-1402 [Kunnskapsdepartementet](#)

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10

⚠ FOR-2016-06-07-861 [Kunnskapsdepartementet](#)

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7

⚠ FOR-2016-06-07-860 [Kunnskapsdepartementet](#)

Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7

⚠ FOR-2016-11-23-1403 [Kunnskapsdepartementet](#)

Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene

I 2014 overtok UHR-Lærerutdanning ansvaret for de nasjonale retningslinjene for alle lærerutdanningene. Retningslinjene er viktige føringer, utarbeidet av fagmiljøene selv, til hjelp for institusjonenes utarbeidelse av egne programplaner og fagplaner, og har formell status på nivået under forskrift/rammeplan.

Publisert: 04.05.2018 16.02 Sist endret: 07.11.2022 14.34

PfDK rammeverk har siden lanseringen i 2017 blitt brukt i:

Policyutvikling:

- utvikling av nasjonale forskrifter og retningslinjer,
- utvikling av programplaner ved LUene som tilbyr grunn- , etter- og videreutdanning for lærere,
- nasjonale strategier som omtaler digitalisering i barnehagen og skolen, i lærerutdanning, samt i høyere utdanning
- lokale/regionale planer og strategier for utvikling av lærerens PfDK og digital modenhet i skolen,
- som referansedokument i utvikling av EU rammeverk for digital kompetanse for lærere (DigCompEdu) og digital kompetanse for alle EU borgere (DigComp)

Kompetanseheving i grunn- og videreutdanning av lærere og lærerutdannere:

- som grunnlag for omfattende digitaliseringsprosjekter i norske lærerutdanninger,
- i utvikling av læringsutbyttebeskrivelser i ulike emner ved lærerutdanningene som tilbyr grunn- , etter og videreutdanning for lærere,
- i utvikling av moduler for Udirs etter- og videreutdanning av lærere innen PfDK,
- i Udirs kompetansepakker for lærerens PfDK,
- som referansedokument i utvikling av moduler for videreutdanning av skoleledere innen digitalisering

FoU-arbeid:

- nasjonale spørreundersøkelser om digital tilstand i skoler,
- forskning på digital kompetanse i norske lærerutdanninger,
- nasjonal og internasjonal forskning på lærerens digitale kompetanse (over 250 referanser i vitenskapelige artikler innen september 2023)

Forskningsfunn etter 2017

2018 "TALIS" (OECD):

- **hver femte lærer melder om «stort behov» for bedre kunnskap om å integrere IKT i undervisningen**

2019 "PfDK i lærerutdanningene : Undersøkelse av tilstand, holdninger og ferdigheter ved fem grunnskolelærerutdanninger" (NIFU-rapport 13-2019):

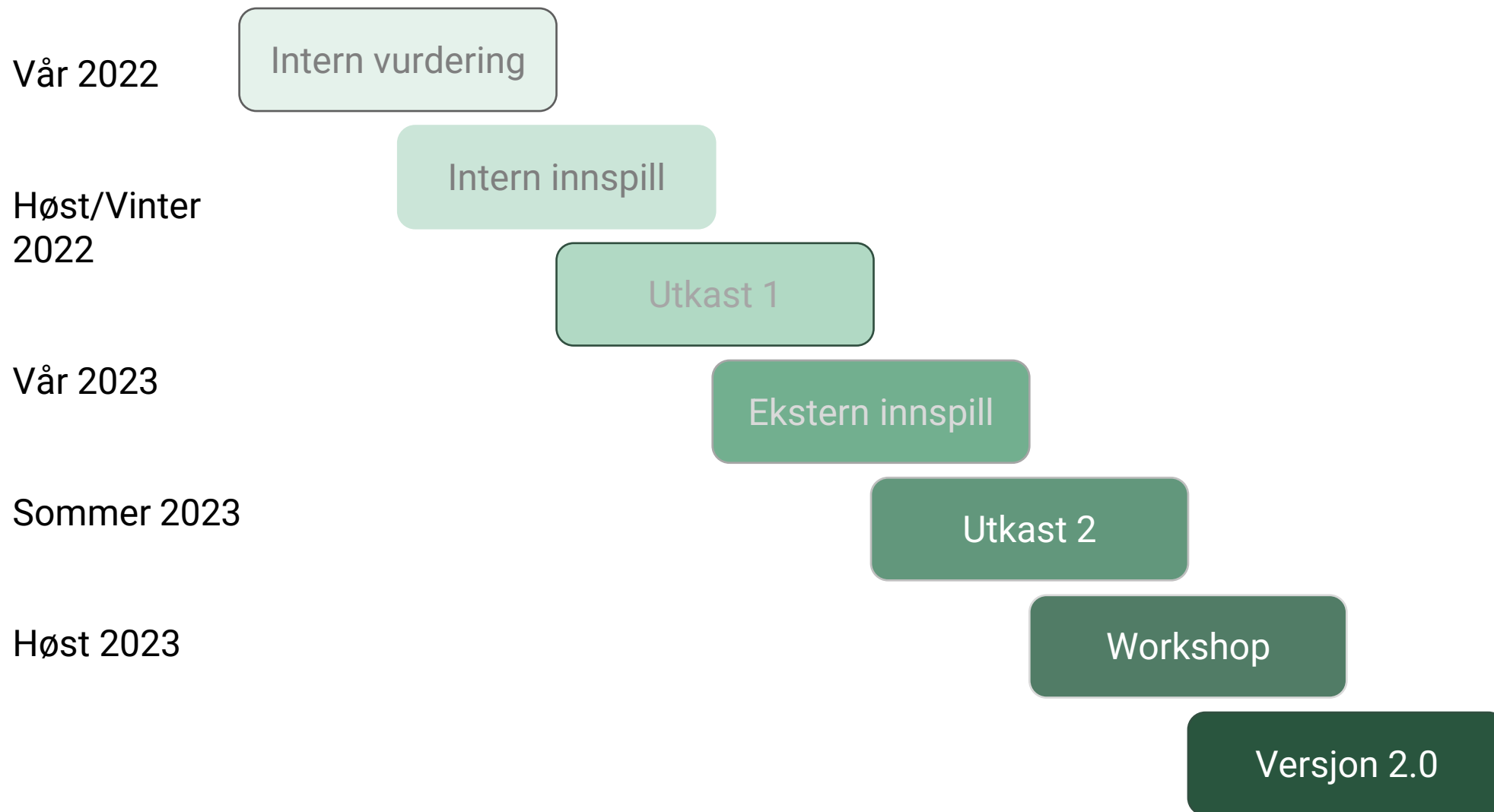
- **lærerutdannerne har behov for mer systematiske kompetanse-utviklingsløp**

2021 (Andersen mfl.):

- **Store forskjeller mellom lærere når det gjelder lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse. Lærerne i stor grad lærte å ta i bruk digitale verktøy og ressurser på egen hånd og av hverandre.**

Arbeid med oppdatering

Arbeid med oppdatering

Oppdatering av rammeverk for PfDK innenfor eksisterende rammer:

- 7 kompetanseområder
- Inndelingen i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse

Harmonisering av innhold med:

- LK20 og Opplæringsloven
- Nyere forskning og utvikling på feltet
- Erfaringer fra sektoren

Arbeid med oppdatering

- digitalisering i samfunnet → digitalt samfunn
- omstillingsevne (pandemi)
- påvirkning nyere digital teknologi (KI) har på skolen og samfunnet
- samarbeid og deling → profesjonsfelleskapet
- fagformidling → opplæring og elevmedvirkning
- demokratisk deltagelse og digital medborgerskap
- universell utforming og inkludering
- hensiktsmessig bruk og kritisk tenkning
- ...

Andre gjennomførte prosesser av relevans

- Strategi for digitalisering og infrastruktur i barnehage og skole
- Nasjonal strategi for Lærerutdanning 2025
- Handlingsplan for digitalisering
- Handlingsplan for digital omstilling i høyere utdanning og forskning
- Faglig råd for Lærerutdanning 2025 – arbeid med partnerskap, og bachelor- og masteroppgaver
- NOU 2022:13 Med videre betydning – Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole
- NOU 2022:11: Ditt personvern, vårt felles ansvar
- Evaluering av lektorutdanning
- Evaluering av Digitalisering i lærerutdanningene
- GrunnDig prosjekt
- DigCompEdu rammevek
- DigComp rammeverk
- ...

Andre pågående prosesser av relevans

- Faglig råd for Lærerutdanning 2025 – arbeid med utvidet praksisbegrep
- Profesjonsmeldingen
- Arbeid med nye rammeplaner for lærerutdanningene
- Evaluering av grunnskolelærerutdanningene
- Ulike forskningsprosjekter nasjonalt og internasjonalt
- ...

Arbeidsutkast: Skolen i samfunnet (2023)

KUNNSKAP

Læreren:

- har innsikt i hvordan digital utvikling påvirker det enkelte individ, og samfunnet lokalt og globalt
- forstår prinsipper i programmering, samt algoritmers betydning for digital teknologi og demokratiske prosesser i samfunnet

FERDIGHETER

Læreren:

- kan bruke digitale ressurser til å skape rammene for inkluderende opplæring, utvikling av elevers kreativitet, innovasjon, problemløsningsevner og entreprenørskap som de trenger i et globalisert samfunn og et arbeidsliv i stadig forandring

GENERELL KOMPETANSE

Læreren:

- kan bidra til elevers forståelse av hvordan digitale arenaer kan skape demokratiske utfordringer og hva digital utenforskap innebærer, samt hvordan dette kommer til syne i demokratiske og kulturelle prosesser
- kan bidra til å styrke internasjonale dimensjoner ved skolens arbeid ved å utnytte de muligheter digitale arenaer gir for læring og samhandling i det mangfoldige og globaliserte samfunnet

Takk for meg.

Kontakt:

Marijana Kelentrić

marijana.kelentric@udir.no

Avdeling for videreutdanning og lærerutdanning

